

Lietuvos ekonomikos raida ir perspektyvos

2017 m. kovo 16 d.

Ūkio aktyvumas Lietuvoje nuosekliai didėja. Gerėja padėtis tiek užsienio konkurencijai atvirame, tiek uždarame ekonomikos sektoriuose. Po anksčiau įvykusio nuosmukio visiškai atsigavo ir toliau auga transporto ekonominė veikla, taip ji gerokai prisideda prie paslaugų eksporto didėjimo. Tokią transporto sektoriaus plėtrą lemia ne tik užsienio paklausa, kuri auga mažiau nei transporto įmonių veiklos apimtis. Šios įmonės užima vis didesnę eksporto rinkų, kuriose konkuruoja su kitų šalių vežėjais, dalį. Augimas būdingas ir apdirbamajai gamybai, neįskaitant mineralinių produktų: pastaruosiu metu auga produkcijos, parduodamos tiek vidaus, tiek užsienio rinkose, apimtis.

Plėtojasi ir kitos ekonominės veiklos. Jau kelerius metus nemenkai gausėja suteikiamų informacijos ir ryšių paslaugų. Vis labiau didėjant paklausai, aktyvėja įmonėms svarbios profesinės, administracinės ir kitų rūšių veiklos. Dėl aktyvumo rinkoje auga nekilnojamojo turto operacijų veikla. Daugiau nei metus prastėjusi, praėjusių metų pabaigoje, ėmus stabilizuotis lėšų iš ES fondų srautui, pradėjo gerėti ir statybų sektoriaus padėtis.

Augant šalies ekonomikai, susiduriama su problemomis darbo rinkoje. Vis didesnei įmonių daliai sunku plėtoti veiklą dėl nepakankamų darbo išteklių. Rasti naujų darbuotojų įmonėms buvo nelengva net ir pastarojo ekonomikos sulėtėjimo laikotarpiu (2015–2016 m.). Jau kelerius metus šalyje kyla laisvų darbo vietų lygis, mažėja vienai laisvai darbo vietai tenkančių bedarbių skaičius. Mažiau yra ne tik kvalifikuotų neturinčių darbo asmenų, bet ir darbo ieškančių nekvalifikuotų asmenų.

Visa tai turi poveikį daugeliui makroekonominių rodiklių. Visų pirma, juntamas spaudimas darbo užmokesčio raidai. Praėjusiais metais vidutinis darbo užmokestis padidėjo daugiausia nuo ekonomikos atsigavimo po pasaulinės finansų krizės. Tiesa, didėjo ir minimalusis darbo užmokestis, tačiau darbo atlygio raida nustatoma veržli net ir pašalinus jo poveikį. Svarbu tai, kad darbo atlygis auga daug daugiau nei darbo našumas. Vienetinės darbo sąnaudos, parodančios skirtumą tarp darbo užmokesčio ir darbo našumo raidos, pastebimiau auga jau nuo 2014 m. pabaigos. Darbo užmokesčio dalis, palyginti su visa sukuriama pridėtine verte, irgi didėja. Ji daugiau nei dvejus metus viršija šio rodiklio istorinį vidurkį.

Padėtis darbo rinkoje bus sudėtinga ir prognozuojamu laikotarpiu. Į darbo rinką kasmet įsiliejančiam vis mažiau jaunų gyventojų ir daliai asmenų emigruojant, darbuotojų trūkumo problema ir toliau tebebus aktuali. Tai ribos įmonių galimybes plėsti veiklą, palaikys spaudimą darbo užmokesčio raidai ir didins poreikį ieškoti naujų sprendimų įmonių konkurencingumui gerinti.

Vartotojams palanki padėtis darbo rinkoje, auganti vidaus paklausa ir eksporto rinkos bus svarbūs artimiausių metų ūkio aktyvumo veiksniai. Kiliančios darbo pajamos sudarys galimybes gyventojams gausiau vartoti. Tiesa, vartojimas neturėtų didėti tiek daug, kiek jis didėjo pastaraisiais metais, nes kainos, kaip prognozuojama, kils daugiau, o darbo pajamos, minimaliajam darbo užmokesčiui nebedidėjant, – mažiau nei pernai. Ūkio aktyvumą skatins ir kita vidaus paklausos sudedamoji dalis – investicijos. Numatoma, kad šiemet lėšų iš ES fondų, skiriamų kapitalui formuoti, bus gauta gerokai daugiau, taigi išlaidų investicijoms turėtų gausėti. Tai skatins statybų ekonominės veiklos tolesnį atsigavimą. Be vidaus paklausos, ūkio plėtrą palankiai veiks ir tarptautinė ekonominė aplinka. Numatoma, kad šiemet daugiau augs Lietuvos prekybos partnerių importas tiek euro zonoje, tiek ne euro zonoje. Tai turėtų didinti šalies eksportuojančio ekonomikos sektoriaus veiklos apimtį. Dabar numatoma, kad šiemet Lietuvos realusis BVP bus 2,6 proc. didesnis nei pernai, o kitąmet jo augimo tempas padidės iki 2,8 proc.

2016 m. pabaigoje infliacija šoktelėjo, o šiemet turėtų dar padidėti. Ilgą laiką pasaulinių naftos kainų nuosmukis buvo palankus vartotojams ir mažino infliaciją. Vis dėlto, naftą eksportuojančių šalių organizacijai OPEC sutarus apriboti naftos išgavimo apimtį, energijos išteklių kainos išaugo, o nuo 2016 m. lapkričio mėn. ėmė didinti vartotojų kainų lygį Lietuvoje, visų pirma, kelti degalų kainų lygį. Aukštesnės naftos kainos turės įtakos ir kitų prekių bei paslaugų kainoms. Pavyzdžiui, administruojamųjų kainų kryptis 2016 m. pastebimai mažino infliaciją, o 2017 m. dėl padidėjusių naftos kainų administruojamųjų kainų įtaka infliacijai bus mažiau neigiama. Be to, ūgtelėjusios energijos kainos veikia daugelio prekių gamybos sąnaudas dėl padidėjusių kuro ir transportavimo išlaidų, o maisto produktų kainas – ir dėl trąšų kainų. Galiausiai, dėl kylančių pasaulinių maisto žaliavų kainų bei prasto derliaus Europos pietuose 2016 m. pabaigoje Lietuvoje ūgtelėjo ir maisto produktų kainos. Jungtinių Tautų Maisto ir žemės ūkio organizacija 2017 m. prognozuoja nedidelį tolesnį pasaulinių maisto žaliavų kainų augimą. Taigi, maisto kainos vartotojams artimiausiu metu dar turėtų

didėti. Grynoji infliacija, neapimanti maisto, degalų ir administruojamųjų kainų, yra artima 2 proc. ir keičiasi nedaug. Ją didinamai veikia augančios darbo sąnaudos ir vidaus paklausa, o ją slopina dėl tarptautinių ekonominių tendencijų tik nedaug augančios pramonės prekių kainos. Numatoma, kad 2017 m. infliacija sudarys 2,8 proc. Toks infliacijos šoktelėjimas vertinamas kaip trumpalaikis. Kol kas nenumatoma didesnio pasaulinių žaliavų kainų didėjimo tolesniais – 2018 – metais, todėl prognozuojama, kad kitais metais infliacija sumažės. 2018 m. ji turėtų sudaryti 2,2 proc.

Numatoma Lietuvos ekonomikos raida 2016–2018 m.

	2017 m. kovo mėn. prognozė ^a			2016 m. gruodžio mėn. prognozė		
	2016 ^b	2017 ^b	2018 ^b	2016 ^b	2017 ^b	2018 ^b
Kainų ir sąnaudų kaita (% , pokytis per metus)						
Vidutinė metinė infliacija, apskaičiuota pagal SVKI	0,7	2,8	2,2	0,6	1,9	–
BVP defliatorius ^c	0,6	2,4	2,2	0,7	2,0	–
Darbo užmokestis	7,9	6,1	5,7	7,3	5,7	–
Importo defliatorius ^c	–5,3	4,0	2,0	–4,9	2,3	–
Eksporto defliatorius ^c	–4,8	2,8	1,9	–4,2	1,9	–
Ekonominis aktyvumas (palyginamosiomis kainomis; %, pokytis per metus)						
Bendras vidaus produktas ^c	2,3	2,6	2,8	2,0	2,4	–
Privačiojo vartojimo išlaidos ^c	5,2	3,8	3,6	4,8	3,8	–
Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidos ^c	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	–
Bendrojo pagrindinio kapitalo sudarymas ^c	–0,3	4,6	5,9	–1,0	2,1	–
Prekių ir paslaugų eksportas ^c	3,3	3,0	4,4	3,0	3,0	–
Prekių ir paslaugų importas ^c	1,7	4,2	5,3	2,0	3,4	–
Darbo rinka						
Nedarbo lygis (vidutinis metinis; %, palyginti su darbo jėga)	7,9	7,3	7,1	8,0	7,4	–
Užimtųjų skaičius (% , pokytis per metus) ^d	2,0	0,0	0,0	2,0	0,0	–
Išorės sektorius (% , palyginti su BVP)						
Prekių ir paslaugų balansas	0,9	–0,7	–1,4	0,6	–0,1	–
Einamosios sąskaitos balansas	–0,7	–1,7	–2,3	–0,7	–0,7	–
Einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas	0,7	0,7	0,3	0,5	1,3	–

^a Makroekonominių rodiklių prognozės parengtos pagal informaciją, paskelbtą iki 2017 m. vasario 15 d.

^b Prognozė

^c Pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką

^d Nacionalinių sąskaitų duomenys; užimtųjų skaičius apibrėžiamas pagal vidaus koncepciją